

Sygn. akt IV KK 20/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk (sprawozdawca)

SSN Paweł Kołodziejcki

w sprawie **E. K.**,

skazanego z art. 209 § 1a k.k.

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2023 r. w Izbie Karnej,

na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.),

kasacji wniesionej na korzyść skazanego przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej

z dnia 3 września 2021 r., sygn. akt II K 720/21

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w Dąbrowie Górniczej do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej, uwzględniając wniosek prokuratora, złożony w trybie art. 335 § 1 k.p.k., wyrokiem z dnia 3 września 2021 r., sygn. akt II K 720/21, uznał E. K. za winnego tego, że w okresie od 18 czerwca 2020 r. do 27 października 2020 r. w D. uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego na rzecz osoby uprawnionej, tj. N. K., określonego co do wysokości wyrokiem Sądu

Okręgowego w Katowicach o sygn. akt XVII RC 331/13 z dnia 19 maja 2014 r., gdzie łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, czym naraził ww. uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. czynu stanowiącego występki z art. 209 § 1a k.k. i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 34 § 1 i 1a k.k. w zw. z art. 35 § 1 k.k. skazał go na karę 8 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym (*pkt 1*), na podstawie art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciężącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie N. K. (*pkt 2*), a także orzekł o kosztach sądowych (*pkt 3*).

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 11 września 2021 r., wobec niezaskarżenia go przez strony postępowania.

Od powyższego wyroku kasację na korzyść skazanego wniósł Prokurator Generalny. Zaskarżył go w całości i zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 343 § 6 i 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k. oraz art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., polegające na uwzględnieniu wadliwego wniosku prokuratora o wydanie wobec E. K. wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy za opisany w akcie oskarżenia czyn z art. 209 § 1a k.k., pomimo to, że okoliczności popełnienia wskazanego czynu i wina oskarżonego budziły wątpliwości w świetle uprzedniej karalności wymienionego, co skutkowało wydaniem w dniu 3 września 2021 r. wyroku skazującego E. K. za cały, zarzucony mu aktem oskarżenia czyn z art. 209 § 1a k.k., popełniony w okresie od 18 czerwca 2020 r. do 27 października 2020 r., podczas gdy za występki realizujący znamiona art. 209 § 1a k.k., popełniony na szkodę tej samej pokrzywdzonej, zamykający się w granicach od 29 października 2019 r. do 18 sierpnia 2020 r., oskarżony został już uprzednio prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 23 listopada 2020 r., sygn. akt II K 955/20.

W konkluzji kasacji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Dąbrowie Górniczej do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, stąd uzasadnione było jej rozpoznanie i uwzględnienie na posiedzeniu w trybie przewidzianym w przepisie art. 535 § 5 k.p.k.

Należy zgodzić się ze skarżącym, że zaskarżony wyrok zapadł z rażącym naruszeniem przepisów postępowania wskazanych w *petitum* kasacji, zaś naruszenie to miało istotny wpływ na treść orzeczenia objętego nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia.

Słusznie w kasacji - jej autor - przywołał te orzeczenia Sądu Najwyższego, które trafnie zauważają, iż z uwagi na treść art. 343 § 6 i 7 k.p.k. sąd, do którego oskarżyciel publiczny kieruje wniosek w trybie art. 335 § 2 k.p.k., jest zobligowany do jego szczegółowej (tak formalnej, jak i merytorycznej) kontroli. Kontrola ta powinna obejmować okoliczności popełnienia przestępstwa, kwestię zgodności wniosku o wymierzenie określonej kary ze stanowiskiem oskarżonego, a także zgodność propozycji zawartych we wniosku z przepisami obowiązującego prawa materialnego i procesowego. Niezgodność wniosku z treścią tych przepisów pociąga za sobą niemożność jego uwzględnienia, a to skutkuje koniecznością rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 701/18, opubl. Prok.iPr. 2019/6/14; KZS 2019/6/20, Lex nr 2603318). Rozpoznawanie spraw o przestępstwa określone w art. 209 k.k. wymaga wnikliwego badania okresów niealimentacji, z uwzględnieniem wszystkich ewentualnych wcześniejszych skazań tak prawomocnych, jak i nieprawomocnych. Elementy te rzutują zarówno na prawidłowe określenie tożsamości czynu pod względem czasu jego popełnienia, ustalenia ilości popełnionych czynów, przyjęcia prawidłowej kwalifikacji prawnej, jak i wysokości kary (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2021 r., III KK 401/20, Legalis nr 2587283).

Stwierdzona w rozpoznawanej sprawie o przestępstwa określone w art. 209 k.k. sytuacja procesowa pozwala uznać, że Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej nie zrealizował powyższych powinności należycie, w szczególności nie sprostął obowiązkowi należytej weryfikacji okoliczności popełnienia przestępstwa oraz wszystkich istotnych okoliczności sprawy, a dokładnie uprzedniej karalności E. K.,

co doprowadziło do wydania zaskarżonego wyroku z rażącym naruszeniem art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Odstępując bowiem od uzyskania danych z Krajowego Rejestru Karnego, a następnie pozyskania odnotowanego w tym rejestrze wyroku Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 23 listopada 2020 r., sygn. akt II K 955/20, na mocy którego E. K. został uprzednio prawomocnie skazany za czyn art. 209 § 1a k.k. (k. 62 akt o sygn. II K 720/21 — godzi się odnotować, że ten dokument wpłynął do akt sprawy już pod wydaniu zaskarżonego kasacją orzeczenia, tj. w dniu 6 września 2021 r., por. prezentatę na piśmie przewodnim z Prokuratury Rejonowej w Dąbrowie Górniczej znajdującym się na k. 58 akt), sąd pierwszej instancji przed wyrokowaniem w sprawie nie zbadał należyście — w aspekcie prawidłowego orzekania w przedmiocie czasookresu zarzuconego mu czynu — sytuacji prawnej oskarżonego ukształtowanej wszystkimi wydanymi wobec niego prawomocnymi wyrokami. W tym kontekście nie przeanalizował również należyście protokołów przesłuchania podejrzanego i pokrzywdzonej (k. 35-36 i k. 23-24 akt o sygn. II K 720/21), w których ww. wprost wskazują, że (E. K.) cyt. „Byłem już karany za niepłacenie alimentów. To było w 2020 roku. Ja dostałem za to niepłacenie alimentów wyrok. To były prace społeczne. Po 20 godzin miesięcznie na okres 6 miesięcy”, zaś pokrzywdzona zeznała m. in. cyt. „Wcześniej były już sprawy o alimenty. Ostatni raz byłam rok temu przesłuchiwana. Nie wiem, jak się zakończyła ta sprawa. Zapadł jakiś wyrok, ale nie wiem jaki”. Tymczasem jak ustalił skarżący, ten sam Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej - uwzględniając wniosek prokuratora, złożony w trybie art. 335 § 1 k.p.k. – jeszcze przed zapadnięciem zaskarżonego kasacją orzeczenia z dnia 3 września 2021 r. w sprawie sygn. II K 720/21, wyrokiem z dnia 23 listopada 2020 r., sygn. akt II K 955/20, uznał E. K. za winnego tego, że w okresie od 29 października 2019 r. do 18 sierpnia 2020 r. w D., uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego na rzecz córki N. K., określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 19 maja 2014 r. o sygn. akt XVII RC 331/13, gdzie łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, czym naraził uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. występkę z art. 209 § 1a k.k., i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. wymierzył

mu karę 6 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu kontrolowanej, nieodpłatnej pracy na cele społeczne w wysokości 20 godzin w stosunku miesięcznym. Ponadto, na podstawie art. 72 § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 34 § 3 k.k., zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciążącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie N. K., a także orzekł w przedmiocie kosztów sądowych (k. 59 załączonych akt o sygn. II K 955/20). Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 1 grudnia 2020 r., bez postępowania odwoławczego (k. 60 załączonych akt o sygn. II K 955/20).

Zestawienie ww. wyroków – jak trafnie dostrzega skarżący – pozwala na konkluzję, iż wydane przez Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej obydwie orzeczenia – z dnia 23 listopada 2020 r. o sygn. akt II K 955/20 oraz z dnia 3 września 2021 r. o sygn. akt II K 720/21 – dotyczą przestępstw niealimentacji popełnionych przez oskarżonego E. K. na szkodę tej samej pokrzywdzonej N. K.. Pierwszy z tych wyroków obejmuje okres od 29 października 2019 r. do 18 sierpnia 2020 r. (sygn. akt II K 955/20), zaś drugi chronologicznie odnosi się do okresu od 18 czerwca 2020 r. do 27 października 2020 r. (sygn. akt II K 720/21). Porównanie treści obydwu orzeczeń prowadzi do wniosku, że okres uchylania się od świadczeń alimentacyjnych, przypisany temu samemu sprawcy na mocy kolejnego z wydanych wyroków, za tożsamy okres zawierający się w granicach od 18 czerwca 2020 r. do 18 sierpnia 2020 r., został już objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio i prawomocnie zakończonej, a nadto wykroczył poza ten okres (od 19 sierpnia 2020 r. do 27 października 2020 r.).

W tym stanie rzeczy uznać należy, że sąd pierwszej instancji nie dopełnił ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalił okres niealimentacji za jaki E. K., w ramach postępowania o sygn. akt II K 720/21, mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej, choć przepis art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. nakazuje precyzyjne - jak to tylko możliwe w realiach danej sprawy - określenie czasu popełnienia przestępstwa. Jak wskazuje się w orzecznictwie, czas popełnienia przestępstwa należy niewątpliwie do okoliczności istotnych w sprawie, co sprawia, że sąd orzekający zobligowany jest do podjęcia czynności zmierzających do dokonania

prawidłowych ustaleń także w tym zakresie. W pojęciu dokładnego określenia czynu przypisanego - o czym mowa w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. - mieści się m.in. precyzyjne, tak jak to możliwe w realiach danej sprawy, określenie czasu popełnienia przestępstwa. W opisie czynu przypisanego wyrokiem należy bowiem zawrzeć nie tylko sposób popełnienia tego przestępstwa, jego ewentualne skutki, rodzaj atakowanego dobra chronionego prawem, ale również czas i miejsce działania lub zaniechania sprawcy. Czas ten, to okres objęty przestępczą działalnością, a w wypadku czynu kwalifikowanego z art. 207 § 1 k.k., ramy czasowe pomiędzy pierwszym, a ostatnim zachowaniem sprawcy składającym się na przypisany czyn. Precyzyjne ustalenie czasu popełnienia przestępstwa ma istotne znaczenie dla pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 marca 2019 r., IV KK 58/19, Lex nr 2636221; z dnia 20 kwietnia 2017 r., V KK 39/17, Lex nr 2278335).

Jak słusznie też dostrzega skarżący, wskazana sytuacja procesowa nie skutkowałą jednocześnie zmaterializowaniem się bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci *rei iudicatae*. W orzecznictwie można odnotować ugruntowany pogląd, zgodnie z którym przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie w sytuacji, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się ze sobą i są identyczne, względnie gdy okres określony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 lutego 2021 r., IV KK 186/20, Lex nr 3174817; z dnia 9 sierpnia 2017 r., II KK 222/17, Lex nr 2337346; z dnia 17 listopada 2004 r., V KK 272/04, Lex nr 163223). Jednocześnie Sąd Najwyższy uznał, iż w wypadku przestępstw wieloczynowych (*vel* zbiorowych), do których należy występki z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeśli uprzednie prawomocne skazanie dotyczy tylko fragmentu zarzuconego później czynu. Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem jest już nowym czynem przestępnym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści poprzedniego wyroku skazującego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2002 r., V KK 10/02, Lex nr 53910).

W realiach przedmiotowej sprawy, mając na uwadze okoliczność, iż przypisany oskarżonemu występki uchylenia się od alimentacji, w analizowanym przedziale czasowym, wykracza poza okres objęty uprzednim prawomocnym skazaniem, przyjąć należy, że Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej dopuścił się rażącego naruszenia art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., które w istotny sposób wpłynęło na treść zaskarżonego wyroku. Uchybienie to spowodowało dwukrotne skazanie E. K. o za ten sam fragment czynu (od 18 czerwca 2020 r. do 18 sierpnia 2020r.), polegającego na niealimentacji na rzecz tej samej pokrzywdzonej N.K.. Ustalenie prawidłowego okresu niealimentacji niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. Sąd *meriti* uprawniony był do dokonania karnoprawnej oceny zachowania oskarżonego jedynie w odniesieniu do „pozostałego” do osądzenia czasokresu, nieobjętego wcześniejszym skazaniem wyrokiem Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 2023 listopada 2020 r., II K 955/20 - w analizowanym fragmencie - zawierającego się w granicach od 19 sierpnia 2020 r. do 27 października 2020 r., gdzie prawidłowe postąpienie sądu pierwszej instancji powinno też rodzić potrzebę poddania wskazanego odcinka czasowego karnoprawnej ocenie przez pryzmat ustawowych znamion czynu zabronionego, w znaczeniu ustalenia, czy „pozostały” czasokres, obejmujący zaledwie 2 miesiące i 8 dni, stanowi na tyle długotrwałe zaniechanie realizacji obowiązku alimentacyjnego, aby można uznać je za występki stypizowany w art. 209 § 1a k.k.

Mając powyższe na uwadze, należało przychylić się do wniosku kasacji Prokuratora Generalnego, tj. uchylić wyrok Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 3 września 2021 r., sygn. akt II K 720/21 i przekazać sprawę temuż Sądowi do ponownego rozpoznania, w toku którego wydane zostanie orzeczenie uwzględniające powyższe uwagi i pozbawione opisanych mankamentów.

Z tych względów, orzeczono jak na wstępie.